

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TALABALAR BILIMINI BAHOLASHNING ILMIY METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Osiyo xalqaro universiteti

1-kurs magistranti

Muhammadsayid Muhammadsodiq

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni baholash jarayonini axborot texnologiyalari asosida tashkil etishning nazariy-metodologik asoslari yoritilgan. Talabalar bilimni baholashning an'anaviy va zamonaviy yondashuvlari qiyosiy tahlil qilinib, raqamli baholash vositalari, elektron test tizimlari, masofaviy ta'lim platformalari hamda avtomatlashtirilgan monitoring mexanizmlarining pedagogik imkoniyatlari ochib berilgan. Tadqiqotda axborot texnologiyalariga asoslangan baholash metodlarining obyektivlik, shaffoflik va ishonchlilikni ta'minlashdagi ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, baholash jarayonida kompetensiyaviy yondashuv, reyting tizimi va diagnostik baholashning o'rni yoritilib, ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy xulosalar ilgari suriladi. Maqola natijalari oliy ta'limda ta'lim sifatini oshirish va baholash tizimini modernizatsiya qilishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: bilimni baholash, axborot texnologiyalari, elektron testlash, raqamli ta'lim, kompetensiyaviy baholash.

Аннотация

В статье рассматриваются теоретико-методологические основы оценки знаний студентов в высших учебных заведениях на основе информационных технологий. Проведен сравнительный анализ традиционных и современных подходов к оцениванию, раскрыты педагогические возможности цифровых средств оценки, электронных тестовых систем, дистанционных образовательных платформ и автоматизированного мониторинга. Обоснована роль информационных технологий в обеспечении объективности, прозрачности и надежности процесса оценивания. Особое внимание уделяется компетентностному подходу, рейтинговой системе и диагностическому оцениванию. Полученные результаты направлены на совершенствование системы оценки и повышение качества высшего образования.

Ключевые слова: оценка знаний, информационные технологии, электронное тестирование, цифровое образование, компетентностная оценка.

Annotation

This article examines the theoretical and methodological foundations of assessing students' knowledge in higher education based on information technologies. A comparative analysis of traditional and modern assessment approaches is presented, highlighting the pedagogical potential of digital assessment tools, electronic testing systems, distance learning platforms, and automated monitoring mechanisms. The role of information technologies in ensuring objectivity, transparency, and reliability of assessment is substantiated. Particular attention is paid to competency-based assessment, rating systems, and diagnostic evaluation. The findings contribute to improving assessment methods and enhancing the quality of higher education.

Keywords: knowledge assessment, information technologies, electronic testing, digital education, competency-based assessment.

KIRISH

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimi jadal raqamlashtirish jarayonini boshdan kechirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi nafaqat o'qitish metodlari, balki talabalar bilimni baholash tizimining ham tubdan yangilanishini talab etmoqda. Ta'lim sifatini ta'minlashda baholash jarayoni muhim o'rin tutadi, chunki u o'quv natijalarini aniqlash, tahlil qilish va ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

An'anaviy baholash tizimlarida subyektivlik, vaqt va resurslarning ko'p sarflanishi, shaffoflikning yetishmasligi kabi muammolar mavjud. Shu bois axborot texnologiyalariga asoslangan baholash metodlarini joriy etish ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir. Raqamli baholash tizimlari orqali talabalar bilimni tezkor, aniq va ishonchli aniqlash imkoniyati yuzaga keladi.

Mazkur maqolada axborot texnologiyalari asosida talabalar bilimni baholashning ilmiy metodlarini takomillashtirish masalalari pedagogik va metodik nuqtayi nazardan yoritiladi.

Asosiy qism

Talabalar bilimni baholash tushunchasi va uning pedagogik mohiyati

Baholash — bu ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini aniqlash, tahlil qilish hamda baholashga qaratilgan pedagogik jarayondir. Oliy ta'limda baholash nafaqat nazorat vositasi, balki ta'limni boshqarish mexanizmi sifatida ham namoyon bo'ladi.

Pedagogik nuqtayi nazardan baholash quyidagi funksiyalarni bajaradi: nazorat, diagnostika, rag'batlantirish, rivojlantirish va teskari aloqa. Zamonaviy ta'limda ushbu

funksiyalarni samarali amalga oshirish axborot texnologiyalaridan foydalanishni taqozo etadi.

An'anaviy va axborot texnologiyalariga asoslangan baholashning qiyosiy tahlili

An'anaviy baholash shakllari (yozma va og'zaki imtihonlar, nazorat ishlari) ko'pincha vaqt talab etadi va subyektiv omillarga bog'liq bo'ladi. Axborot texnologiyalariga asoslangan baholash esa avtomatlashtirilgan jarayon bo'lib, natijalarning aniqligi va tezkorligini ta'minlaydi.

Elektron baholash tizimlari quyidagi afzalliklarga ega:

obyektivlik va shaffoflik;

tezkor tahlil va natijalarni chiqarish;

individual yondashuv imkoniyati;

katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash.

Elektron testlash tizimlari va ularning ilmiy-metodik asoslari

Elektron testlash talabalar bilimni baholashning eng keng tarqalgan raqamli shakllaridan biridir. Test topshiriqlari turli murakkablik darajasida ishlab chiqilib, bilimning chuqurligi va tizimligini aniqlashga xizmat qiladi.

Ilmiy-metodik jihatdan testlash quyidagi talablarga javob berishi zarur:

ishonchlilik;

validlik;

differensiallik;

diagnostik yo'naltirilganlik.

Axborot texnologiyalari yordamida adaptiv testlash tizimlarini joriy etish talabalar bilim darajasiga mos savollarni avtomatik tanlash imkonini beradi.

Masofaviy ta'lim platformalarida baholash metodlari

Masofaviy ta'lim sharoitida baholash jarayoni maxsus elektron platformalar orqali amalga oshiriladi. Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams kabi tizimlar test, topshiriq, loyiha va forumlar orqali baholash imkonini beradi.

Masofaviy baholashda akademik halollikni ta'minlash muhim masala bo'lib, proktorlik tizimlari, vaqt cheklovlari va avtomatik tekshiruv mexanizmlari keng qo'llaniladi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida raqamli baholash

Kompetensiyaviy yondashuv talabalar bilimni amaliy faoliyatda qo'llay olish darajasini baholashni nazarda tutadi. Axborot texnologiyalari asosida loyiha ishlari, elektron portfellar va amaliy topshiriqlarni baholash imkoniyati kengaymoqda.

Elektron portfel talabaning individual rivojlanish trayektoriyasini aks ettirib, uning bilim va ko'nikmalarini kompleks baholashga xizmat qiladi.

Baholash natijalarini monitoring qilish va tahlil etish

Axborot texnologiyalari baholash natijalarini statistik tahlil qilish, reytinglar tuzish va ta'lim sifatini monitoring qilish imkonini beradi. Ma'lumotlar bazalari asosida talabalar o'zlashtirish darajasi, muammoli mavzular va rivojlanish dinamikasi aniqlanadi.

Talabalar bilimni baholash metodlarini takomillashtirish yo'llari

Baholash metodlarini takomillashtirish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

adaptiv va diagnostik baholash tizimlarini joriy etish;

sun'iy intellekt asosidagi baholash vositalaridan foydalanish;

formativ baholashni kengaytirish;

raqamli kompetensiyalarni hisobga olgan baholash mezonlarini ishlab chiqish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, axborot texnologiyalari asosida talabalar bilimni baholashning ilmiy metodlarini takomillashtirish oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim yo'nalishidir. Raqamli baholash tizimlari ta'lim jarayonining sifatini oshirish, baholashning obyektivligi va ishonchliligini ta'minlash imkonini beradi. Mazkur yondashuv talabalar bilimni chuqur tahlil qilish, ularning kompetensiyalarini rivojlantirish va ta'lim natijalarini samarali boshqarishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. McGraw-Hill.
2. Guskey, T. R. (2015). *On your mark: Challenging the conventions of grading and reporting*. Solution Tree Press.
3. Nicol, D., & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199–218.
4. Anderson, T. (2008). *The theory and practice of online learning*. Athabasca University Press.
5. OECD. (2019). *Innovating education and educating for innovation*. OECD Publishing.
6. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. (2020).
7. Saidahmedov, N. (2019). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: O'qituvchi.
8. Zunnunov, A. (2018). *Oliy ta'lim pedagogikasi*. Toshkent: Fan.